

מחזור סדרת הספר

עלון כלב המועדים

גליון פ"ו
פנינים מתוך "לב המועדים חודש אדר"
והלכות והליכות בענין "ז' אדר" - יום פטירת משה רבינו וצום הח"ק

נפש של אסתר, שהיא היתה מוכרחה למסור את נפשה לכן המגילה נקראת על שמה (ר' יונתן איבשיץ ישיעה גדולה אסתר ט ל).

הטעם שחייבו חכמים לבסומי ועוד שהרי בכמה מקומות בתורה

מוזכר שהוא מכשול גדול כגון בנח ולוט

לפי שבזמן נצחון מרדכי כתיב (אסתר ח יז) "ורבים מעמי הארץ מתייהדים כי נפל פחד היהודים עליהם" אך מרדכי רצה לבחון מי הוא המתגייר בלב שלם לשם שמים, ומי עושה כן רק לפנים ושנאתם נשאר בלבו נגד היהודים, לכן ציוה על כל המתייהדים שיקהלו וישתו יין רב וישתכרו, וידועים דברי חז"ל נכנס יין יצא סוד וע"כ כך ראה מי שצעק גם בעת שיכרותו "ארור המן ברוך מרדכי" סימן שנתגייר בלב שלם ולבו עמו, ומי שנתגייר ולבו אין עמו כשהינו שיכור יצא סוד והוציא מפיו מה שבלבו וקלל את מרדכי וברך את המן, ואז הרגו, ומכיון שהונהג כן בנזרת מרדכי בעת ההיא לא השתנה המנהג עד היום הזה (אמרי חיים מהמגיד מקמניץ עמוד קסו).

הטעם שתקנו משלוח מנות לב' אנשים ומתנות לאביונים לאדם אחד

לפי שסיבת התקנה היא משום שמחת האדם עם אוהביו ורעיו ולהשכין ביניהם אהבה ואחווה ורעות ולפי שיש הרבה אביונים לכן טוב שיתן מתנה אחת לשתי אביונים כדי שיהיה לכל אחד מתנה, אבל במשלוח מנות שצריך לשלוח לאוהביו ורעיו אולם לא ימצא אדם שיש לו אוהבים ורעים הרבה לכן תקנו שישלח לרעהו ב' מתנות המוב להיות שמה ושש עימו על התשועות (ב"ח תרצה בסוף ד"ה וצריך לשלוח).

מחצית השקל

יש אומרים שיש ליתן קודם פורים מחצית מן המטבע הקבוע באותו מקום ובאותו זמן זכר למחצית השקל שהיו נותנים באדר (שו"ע תרצד א).

בזמן שבית המקדש היה קיים היו נותנים מחצית השקל, והיו קונים במזון זה קרבנות שהיו מקריבים מר"ח ניסן.

הטעם שנקבע שהתשלום הוא חצי שקל ולא שקל שלם.

לפי שמחצית השקל באה לכפר על עוון העגל שהיו ישראל מתעסקים עימו חצי יום. אמר להם הקב"ה, חצי יום אכלתם משלי והייתם עובדים עבודה זרה, תחזירו לי, אמרו חז"ל, כיון שעבדו חצי יום, יתנו חצי שקל (ירושלמי שקלים פרק ב הלכה ג).

תענית אסתר

מובא בספרי המקובלים הקדמונים שגזרת המן לא נדחתה אלא שנתקיימה בפורענויות שבאו אח"כ במשך השנים ולכן קבעו להתענות בכל שנה בכדי לבטל את גזרת המן ונע"ש שגזרות שהיו בשנת ת"ח ות"ט היו גזרות שנדרו לשנה הזו רמז לדבר ששתי אותיות נכתבו גדולות ח' ב"חור" (אסתר א ו) ות' ב"ותכתב אסתר המלכה" (אסתר ט כט) לרמז על שנת ת"ח (שארית ישראל הנקרא חלק שני מספר יוספון, שו"ת שבט הקהתי ח"א פורים סימן כג א). טעמים נוספים עיין עוד בספר "לב המועדים".

הכאת המן

בשעת קריאת המגילה כשמזכירים את המן נוהגים ל"הכותו" ע"י הקשה בשולחן או לרקוע ברגלים (משנ"ב תרצ ס"ק נט).

כתב במדרש אליהו כשאומרים ארור המן או מזכירים שמו ושם אשתו ומכין, עושה הקב"ה שירגישו ההכאות כדי שיקבלו צער גדול יען שכל הבאים לעולם כאילו בימיהם נעשה הנס לפי שאם נעשה עצתו ולא היו באים לעולם, לכן כל הבאים לעולם צריכים לצער ולכן עושה הקב"ה שירגיש ההכאות בהזכרת שמו (מדרש אליהו מבעל שבט מוסר מגילת אסתר עמוד פא).

הטעם שאין המגילה נקראת מגילת מרדכי או מגילת מרדכי ואסתר שהרי בזכות שניהם נעשה הנס

כיון שאסתר מסרה נפשה כשנכנסה למלך אשר דתו להמית הנכנסים, ואף שגם מרדכי מסר נפשו שלא השתחוה להמן, כיון שלא היה מוכרח לעשות כן והיה יכול להחביא עצמו מראית המן או לבקש רשות מהמלך ללכת לעיר או מדינה אחרת, לפיכך אין זה נחשב כמו המסירות

לע"נ אמי מורתי הרבנית מרת **אביבה לב** ע"ה בת הגאון הגדול רבי **משה הרשלר** זצ"ל נלב"ע ה' תשרי תשע"ח

ניתן להשיג בבתי הכנסת
ובבית המחבר ראב"ד 5 אלעד ובפלאפון 052-7668608

לב המועדים

פורים וחודש אדר

הכמות מנהגים טעמים

הגדה של פסח

לב המועדים

הכמות מנהגים טעמים

ז' אדר

"ואלו הימים שמתענים בהם מן התורה... בשבעה באדר מת משה רבינו" (פרק בתרא של מגילת תענית, שו"ע תקפ"ח).

תענית ז' אדר

מנהג חסידים ואנשי מעשה להתענות ביום ז' באדר (שו"ע תקפ"ב), והטעם: לפי שהוא יום פטירת משה רבינו (עיין קידושין לה, א), ומיתת צדיק מכפרת יחד עם תענית תשובה ותפילה (כל בו סג).

לידת ופטירת משה רבינו

בשבעה באדר נולד משה רבינו ובשבעה באדר נפטר (תוספתא סוטה פרק יא, קידושין לה, א). מכאן אנו למדים שהקב"ה יושב וממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום ומחודש לחודש (שנאמר (שמות כו) "את מספר ימיך אמלא" (קידושין שם, סוטה יג, ב).

מנין שנולד בז' אדר שנאמר "בן מאה ועשרים שנה אנוכי היום" (דברים לא ב) פירש רש"י (שם ד"ה אנוכי) "היום מלאו ימי ושנותי ביום זה נולדתי וביום זה אמות".

מנין שנפטר בז' אדר אמרו חז"ל (קידושין לה, א) "בשבעה באדר מת משה, לפי שכניסת עם ישראל לארץ ישראל היה בעשור לחודש ניסן, ושלושים ושלשה ימים לאחר פטירת משה רבינו, ל' יום לבכי ולאבל, ועוד ג' ימים להכנת צידה לדרך לפני מעבר הירדן, וכשנחשוב שלושים ושלוש יום מכניסתם לארץ יצא ז' אדר.

תנא "כנפול פור הוא הנורל כיון שנפל פור בחודש אדר שמת שמהה גדולה אמר נפל לי פור בירח שמת בו משה ולא היה יודע שבשבעה באדר מת ובשבעה באדר נולד" (מגילה יג, ב).

יום פטירתו

יש אומרים: שמישה מת ביום השבת בעת מנחה בשנת ב' אלפים תפת, ולידת משה היתה בז' באדר ב' אלפים שסח (סדר עולם רבא בסדר הקבלה להראב"ד, מחזור ויטרי קמא, מדרכי פסחים קה"א, זוה"ק תרומה קנו, א ספ חסידים שנו וכן מובא בתוס' מנחות ל, א ד"ה מכאן ואילך).

מקור שמת בשבת "תנא אותה שבת [שמת בו משה רבינו] של דיו זוגי היתה נימלה רשות מזה וניתנה לזה" (סוטה יג, ב) ביאר רש"י (שם ד"ה (דיו) דיו זוגי שני זוגות שני חברים היו בהתחלת היום למשה וסופו ליהושע (חידושי אנדות מהרש"א סוטה יג, ב ד"ה וילך, או"ז ח"ב פט ט).

ראייה שנפטר בשבת: מפירוש רב שר שלום גאון (שו"ע רצב ב) על המנהג לומר צידוק הדין [צדקתך צדק] במנחה בשבת על שנפטר משה רבינו באותה שעה ולכן גם נמנעו מלעסוק בתורה משום שאמרינן חכם שמת כל בתי מדרשות שבעיר במלין (תוס' מנחות ל, א ד"ה מכאן ואילך, אבודרהם צדקתך צדק).

ראייה נוספת מהמנהג לאכול ביצים בשבת: שהטעם שאוכלים ביצים בשבת לפי שביצים זה מאכל של אבלים וכיון שמישה רבינו מת בשבת אוכלים משום אבלות על משה רבינו (פרי מגדים א"א רצ בשם שוירי כנסת הגדולה רפח ח, תוספת שבת רצ ג).

ויש אומרים שמישה רבינו לא מת ביום השבת אלא בערב שבת (סדר עולם הובא בתוס' מנחות ל, א ד"ה מכאן), והטעם: דאיתא בירושלמי (ירושלמי שבת פ"א ה"ח) בכ"ח בניסן נפלה חומת העיר יריחו ובו ביום שבת, וע"כ יש לומר ר"ח ניסן היה ביום ראשון שאם תאמר ביום שני היה א"כ כ"ח ניסן היה ביום א' וכתוב בירושלמי בשבת אלא ודאי ר"ח ביום א' ומאחר שר"ח ביום א' ר"ח אדר בשבת נמצא שבעה בו ביום שישי ואמרינן במגילה בשבעה באדר מת משה רבינו הא למדת שמישה רבינו מת בערב שבת ולא בשבת.

עוד ראייה שמת בערב שבת מדכתיב "בן מאה ועשרים שנה אנוכי היום" ודרשו חז"ל (ר"ה יא, א) ביום הזה נולדתי וביום זה אמות נמצא שכתב פסוק זה ביום שנפטר וקשה לומר שכתב את זה על שם העתיד והאיך כתב בשבת (תוס' מנחות ל, א, ד"ה מכאן רא"ש פסחים קה, א יג קרבן נתנאל שם י, מדרכי פסחים קה, א).

ועוד כתוב במדרש (במדרש דברים רבה פרק ט ט), שמישה רבינו כתב י"ג ס"ת ביום מותו והאיך כתב בשבת (מדרכי פסחים קה, ה).

ועוד מובא שיום שמת משה אותו היום פסק המן מלידה, ואם מת בשבת בשבת לא ירד מן (עיין סדר עולם פרק י בסופו).

יש שכתבו שמישה רבינו מת בערב שבת ובו ביום מלאו ימיו ושנותיו, אבל קבורתו בניא לא היתה אלא בשבת ובין מיתה לקבורה היה מוטל כביכול בכנפי השכינה ובמנחה אומרים צדקתך על שעת הקבורה ולא על שעת מיתתו (ב"ח רצב ומביא בשם ר' יצחק הדרשן שכן יישוב ג"כ הרמ"ע מפאנו מאמר חיקור דן ח"ב פרק יג).

טעם אחר: אין הכוונה דמת בשבת אלא בערב שבת בזמן המנחה מת ולפי שבשבת ניתנה תורה על יד משה עושים זיכרון בזמן המנחה לבטל המדרש ובערב שבת לא הוצרכו לבטל קביעת בית המדרש דבלאו הכי אין לימוד באותו שעה שעוסקים בצרכי שבת ומה שאמר (רב שר שלום) באותה שעה מת הכוונה בשעת המנחה בערב שבת (ט"ז רצב ב).

יישוב לשיטות שמישה רבינו נפטר בשבת האריך כתב י"ג ס"ת ביום מותו

כתוב במדרש (במדרש דברים רבה ט ט), כשהגיע יום מותו של משה רבינו לקח את ספר התורה שכתב על פי ה' והעתיק ממנו (בית אלקים להמבי"ט כה) י"ג ספרים ומסר י"ב ספרי תורה ליי"ב שבטים.... ומסר את הס"ת לראשי השבטים וספר הי"ג מונח בארון.

וצ"כ לשיטות שנפטר בשבת האריך כתב ס"ת ביום השבת.

יש שביאורו: פמירת משה רבינו בפועל היתה בשבת ומה שכתב המדרש שביום מותו כתב הס"ת, הכוונה ליום התחלת מיתתו של משה רבינו שהיה ל' יום קודם שמת שאז הרגיש שכבר נסתלק ממנו הצלם (עיין קרבן נתנאל על הרא"ש פסחים קה, א פרק י סימן יג אות ב).

ביאור אחר: משה כתב בדמעות [כדברי הר"ז בפירושו למדרש רבה פרשת וילך (יובא בהמשך) שנשאר רק גמר כתיבת הס"ת] ולא בדיו כיון שזה היה בשבת ואסור כתיבה בדיו, ובמשקים אסור רק מדרבנן ועדיין לא נזרו רבנן בזה ואחר השבת יהושע בא והעביר עליהם קולמוס (קרבן נתנאל על הרא"ש פסחים קה, א יג ב).

ביאור אחר: שמשוה רבינו כתב על ידי השבעת הקולמוס ואין בזה משום מלאכת כתיבה כלל (של"ה הובא בקה"י ב"ק סימן מה וכן בשו"ת חת"ס חו"מ ליקוטי תשובות סימן כט).

ביאור אחר: על פי דברי הפני יהושע (מגילה ג) שחידש שתלמוד תורה של רבים דוחה שבת, ולפי זה גם כאן היה מותר למשה רבינו לכתוב י"ג ס"ת בשבת דהיינו ת"ת דרבים ודוחה שבת (שו"ת פני מבין).

ביאור אחר: לאחר מיתת משה רבינו הוחזר לו נשמתו ואז כתב מן "וימת משה עד סוף התורה" (מלבי"ם בספרו ארץ חמדה פרשת יתרו סוף הטעם הראשון).

ביאור אחר: יום שישי קודם פמירת משה נתארך בארבעים ושמונה (עיין מדרש דברים רבה פרק ט ט) שעות ולא שקעה חמה עד שמת משה במנחה של שבת וכיון שנתארך יום שישי היה מותר למשה רבינו לכתוב, אמנם על פי השעות היה צריך להיות שבת ולמעלה שבת הוא, ונחשב שמשוה רבינו מת בשבת ולכן אומרים צדקתך באותה שעה (רמ"ע על פי פירוש יד יהודה, שו"ת מנחת אליעזר ח"ד סימן מב).

הטעם שמשוה רבינו כתב בעצמו ולא ציוה שיעתיקו זה מזה כדי שיוכו כולם לקרוא מכתב ידו הקדושה של משה, כדי שתהא נקבעת בגופם ולא ישכחהו לפי שלמדוה מפי הגבורה (ש"ך על התורה פרשת וילך).

בשאלה האִיךְ כתב ביום אחד י"ג ס"ת

כמבואר שמשוה רבינו כתב י"ג ספרים ביום מותו האִיךְ כתב הרי על פי הטבע לא יתכן לכתוב י"ג ס"ת ביום אחד

היתכן שצייר צייר את משה רבינו

כאשר הוציא משה את בני ישראל ממצרים "שמענו עמים ירגזו" (שמות טו יד) וכל האומות התפעלו ממושה באותה שעה החליט מלך ערבי לשלוח צייר ממוחה שיביא בפניו את תמונת משה, הצייר חזר עם הציור והמלך הגיש את הציור לבעלי חכמת הפרצוף שיפענחו את תכונות של משה, השיבו החכמים שמהציור עולה שמדבר בבעל גאווה מלא בחסרונות. ויקצוף המלך מאוד שכן הדבר אינו יתכן שהרי שומעים עליו להפך הגמור התחיל ויכות הצייר טען שהציור מדויק, והחכמים אומרים שודאי הציור אינו מדויק וזה מה שגרם להם לטעות

המלך אשר נכסף לדעת מי מהם צודק נסע ויבוא אל תוך מחנה ישראל וישא את עינו וירא את משה והנה הציור כתמונתו.

ויתפלא הדבר בעיני וילך אל משה וישאלוה הדבר ומשה השיב לו שגם הצייר צודק וגם חכמיו לא טעו והסיבה לפי שמצד טבעו היינו בעל מידות שליליות כדברי החכמים אלא שלאחר שכבש את מידותיו הפך להיות משה רבינו (תפארת ישראל קידושין פ"ד אות עז).

יש שמערערים על הסיפור

מהטעם: כיון שזמן מועט אחר יציאת מצרים היו פניו של משה מכוסות במכסה וא"א היה לראות את פניו וכשהסיר את המסוה פניו כפני החמה והאיך ציר (מהרה"ל דיסקין).

ועוד לא ניתן דריסת רגל לנכרים במחנה ישראל כשיתרו בא לבקר את חתנו נתקל בחומת הענן כתב פתק על חץ ושגרו ואף לחץ הזה נעשה גם מיוחד ונתאפשר מעופו וכיצד יתכן שצייר נכרי יכנס (שם).

ועוד שכתוב שמיד שגולד משה נתמלא הבית אורה. (המניד דק"ק וילקוטיר).

יש מבארים שכתובת ס"ת נעשית בדרך ניסית על יד השבעת הקולמוס (שו"ת חת"ס תרומ"ט סימן כט בשם השל"ה).

ביאור אחר: אין הכוונה שכתב כולם בשלימותם אלא הכוונה שהיו כבר כתובים דכל מה ששמע באותו יום כתב והיה חסר בכל התורה רק סיום מפרשיות האחרונות וזה הוא כתב ביום האחרון (הר"ז בפירושו למדרש רבה פרשת וילך, שו"ת אבני הפזן סימן פ, שו"ת יד יצחק).

משה רבינו ולא רבינו משה

הטעם שנוהגים לקרוא ולכתוב משה רבינו

השם קודם לתואר ובתנאים התואר

קודם לשם,

כדי להבדיל בין משה אבי הנביאים ובין רבנים אחרים ששם משה כמו רבינו משה בן מימון [הרמב"ם] ועוד (סדר עולם פרק י תוספתא סוטה יא, ו, אוצר דינים ומנהגים עמוד 251).

טעם אחר: לפי שמשוה רבינו בא לו הכבוד והמעלה קודם שנתחכם אבל התנאים נקראו רבן לאחר כן לכן רבן קודם לשם (אוצר כל מנהגי ישורון סימן כ ערך חכמים ב בשם ספר חרדשי ישן נושן ומביאו הפחד יצחק).

טעם אחר: לפי שבעת שהיה שמו משה עדיין לא ניתנה התורה על ידו ונעשה רבינו אה"כ (מנהגי בית יעקב סימן קצ).

טעם אחר: לפי שמי'שה' ריבי'ניו' בגימטריא תרי"ג מצות (תוס' הרא"ש ריש פרשת שמות).

משה רבינו הכתיב מלא

הטעם שקוראים משה רבינו בכתיב מלא דהיינו 'י אחר ה'ב ולא רבנו לפי שאותיות משה רבינו עולות בגימטריא שש מאות ושלוש עשרה [תרי"ג] שעל ידו ניתנה לנו התורה שיש בה תרי"ג מצות (ספר תודעה פ' י).

קבורת משה

משה רבינו הקב"ה התעסק בקבורתו ומנין מדכתיב "ויקבור אותו בניא" (דברים לד ו), הטעם שזכה משה רבינו שנתעסק הקב"ה

בקבורתו מבואר בגמרא (סוטה פרק א משנה ט), בשעה שהיו ישראל עוסקים במצרים בביוה היה משה רבינו יגע למצוא את ארונו של יוסף ביציאת מצרים (עיין גמרא סוטה יג, א ב) אמר לו הקב"ה אם בעינך דבר קטן שעשית, חסד גדול הוא בעיני שלא בכסף וזהב השגחת, ואף אני ארד

בכבודי ובעצמי לעשות עמך חסד כשתיפטר מן העולם (ילקוט שימעוני פרשת וזאת הברכה).

מקום קבורת משה רבינו

"ולא ידע איש את קבורתו עד היום הזה" (דברים לד ו), הטעם שלא נודע מקום קבורת משה כדי שלא יעשוהו עבודה זרה (פסיקתא זוטרתי), כמו שחשש יעקב אבינו שלא לקברו במצרים ולא יעשוהו ע"ז בן חששו משמים שיעשו מקבר משה רבינו ע"ז (מאירי אבות, אברבנאל דברים לד ו). טעם אחר: לפי שגלוי וידוע לפני בורא עולם שעתידי בית המקדש להיחרב ולהגלות ישראל מארצם וחשש שמא יבואו לקבר של שמושה ויעמוד בבכייה ויאמרו משה רבינו עמוד בתפילה ועמוד משה ומבטל את הגזירה (גמרא סוטה יד, א, מהר"ן חיות סוטה יד, א).

ז' אדר בפרשת תצווה

זמן פטירת משה נופל לרוב בשבוע שקוראים פרשת תצווה שהיא הפרשה היחידה בתורה [מלבד משנה תורה] שלא נזכר בה שמו של משה רבינו (ע"פ בעל הטורים עה"ת שמות כז כ) משום שאמר (שמות לב לב) "מחני נא מספרך אשר כתבת" וקללת צדיק אפילו עם תנאי היא באה (בשם הגר"א, ספר מטעמים בשם דברי צדיקים).

משה רבינו ורשב"י

חסידים ואנשי מעשה נהגו להשתטח ביום זה על ציון ר' שמעון בר יוחאי במירון מקור למנהג זה על פי המבואר בכתבי האר"י שרשב"י היינו שורש ניצוץ נשמת משה רבינו עליו השלום.

הטעם שאין עושים הילולא בז' אדר כמו שעושים בהילולא דרשב"י לפי שבימי אבלו של משה נשתכחו מישראל שלוש מאות הלכות (תמורה טו, א) ואילו באבולו של רשב"י נתחדשו שלושת אלפים הלכות כמבואר בזהר (ח"ג רפו) (ספר מטעמים ענין חודש א בשם רבי אברהם יעקב מסאדיגורא).

טעם אחר: לפי שמשה רבינו לא הניח בן כמותו משא"כ רשב"י דהיינו שרשב"י לא אבד לדורו לפי שהניח בן כמותו ועל כן גם לדורו לא היה שום עצב ביום זה ולכן הוקבע יום זה לעולם שלא להתענות בו ושירבו בו קצת שמחה משא"כ משה (שו"ת מים חיים סי' כב בסוף התשובה אמת ליעקב).

טעם אחר: לפי שמשה רבינו היה בוכה על יום מותו ולא חפץ בו (כדאיאת במדרש דברים פרק י' יא) לפי שרצה לקיים מצוות התלויות בארץ לכן ביום פטירתו מתאבלים ובוכים, משא"כ רשב"י שמח לקראת יום מיתתו והיה עומד ומצפה אליו כמו שכתב באדרא זוטא (האזינו דף רלא ע"ב) ולכן גם אנו שמחים (דבר יום ביומו ושפע חיים מכתבי תורה ח"ב פ"ב).

טעם אחר: לשיטות שלא נפטר רשב"י בל"ג בעומר וכל הטעם בשמחה ביום זה הוא מפני שבאותו יום הסמיך ר"ע את רשב"י לתלמידו יובן דלא דמי ל"ג בעומר לשאר ימי הילולא (ר"ח אבולעפיה).

להערות והארות: לב ראב"ד 5 אלעז 052-7668608 לקבלת

העלון במ"ל: lev17382@gmail.com

יום חברה קדישא

המנהג שאנשי החברה קדישא העוסקים בחסד של אמת קבעו יום אחד בשנה לתפילה ובקשה יום צום ותשובה אמירת סליחות מיוחד כשלאחר מכן עורכים בקשת סליחה מהנפטרים [בבית העלמין] שמא לא נהגו בהם כבוד כראוי.

הטעם שבחרו ביום זה

לפי שז' אדר הוא יום פטירת משה רבינו והחי יתן אל ליבו אם משה מת מי לא ימות (הדרת קודש חלק המכתבים עמוד צ).

טעם אחר: לפי שתאריך זה לעולם אינו חל בשבת כך שיכולים תמיד להתענות בו ומטעם זה בשנה מעוברת נהגו להתענות בז' באדר ב' לפי שבאדר א' יכול לחול בשבת (מועדים לשמחה סימן ז' אדר).

טעם אחר: לפי שמשה רבינו הורה במעשיו להתעסק בקבורה שהרי משה התעסק בעצמות יוסף כמבואר בשמות (יג יט) "ויקח משה את עצמות יוסף עימו" וכן בגמרא בסוטה (יג א) ת"ר בא וראה חביבות של מצווה שכל ישראל כולם התעסקו בביזה ומשה רבינו בעצמות יוסף.

טעם אחר: על פי הילקוט (ישעיה רמז תעו) כי בימות המשיח "עתיד משה להיכנס לארץ ישראל בראש כל חבורה וחבורה" הרי שבזכותו גם המתים שבחוצה לארץ יעמדו לכן עושים יום פטירת משה הילולא שעל ידו יעמוד כל המתים לתחיה (סדר ז' אדר עמוד 41).

טעם אחר: מכיון שיום שמת בו אדם גדול מתקבצים תלמידי חכמים ובאים אל קברו עם שאר העם להושיב שם ישיבה ומי לנו גדול ממשה שודאי ראוי לעשות לו כן, אך מכיון שנאמר במשה "לא ידע איש את קבורתו עד היום הזה" לכן מתקבצים בבתי כנסיות ובתי מדרשות או על קברי צדיקים משום שעל פי הקבלה כל צדיק וצדיק יש בו מנשמת משה רבינו ע"ה.

טעם אחר: כיון שהיה מנהג ותיקין בישראל שהיו בני החבורה של החברה קדישא קובעים תענית באחד מימי החורף הקצרים לכפר על נפשותיהם שמא פגמו חלילה בכבוד המתים וכיון שמובא בפוסקים שיום ז' אדר יום תענית לפיכך גלגלו תעניתם ליום התענית (סדר ז' אדר שם).

סעודת חברה קדישא

נהגו לעשות סעודה בלילה, והטעם: כדי שיהיו רגילים לבוא (ספר זיבולא בתרייתא עמוד נג בשם רבי זלמן בהר"ן).

טעם אחר: לפי שכל בעלי האומניות שמחים הם בשעה שמלאכתם מתברכת בידיהם, ובשעה שמלאכתם מתמעטת עצבים, אבל אנשי הח"ק שבישראל אעפ"י שאומנתם בעשית חסד עם המתים, שעושים צרכיהם באמונה אינם שמחים לעולם במלאכתם ומתי הם שמחים בשעה שמלאכתם מפסקת ומתי מלאכתם פסקה הוי אומר בז' באדר בלבד שבו מת משה רבינו ולא נתעסק עמו אדם בקבורתו, לפי שהקב"ה בכבודו ובעצמו התעסק עימו (ספר תודעה א כרך א רלט).